Perustuslakivaliokunta

9.9.2016

Mikael Hidén:

Lausunto hallituksen esityksestä HE 40/16 vp laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta ja
hallituksen esityksestä HE 116/16 vp sähköturvallisuuslaiksi ja laiksi eräitä tuoteryhmiä koskevista ilmoitetuista laitoksista annetun lain muuttamisesta **.**

Koska en ole voinut tulla asiasta kuultavaksi valiokunnan kokoukseen, on minua pyydetty toimittamaan siinä kirjallinen lausunto.

- - - - - - -

HE 40/16 vp laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

Esityksen perusteluissa todetaan lain olevan horisontaalinen, millä esityksessä lähinnä tarkoitetaan sitä, että tässä laissa annettaisiin usean eri lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaa koskevat perussäännökset. Tällainen lainsäädännöllinen järjestely keventäisi ja selkiinnyttäisi tuotekohtaisia säädöksiä, kun niissä voitaisiin viitata näin annettuihin ”yhteisiin” säännöksiin. Ehdotetulla lailla pantaisiin samalla täytäntöön useita tuotedirektiivejä. Uudella lailla ei ole tarkoitus merkittävästi muuttaa sen soveltamisalaan tulevien tuotteiden viranomaisvalvontaa.

Esityksessä omaksuttu lainsäädännöllinen järjestelytapa – jossa siis useita erilaisia tuotteita koskevat markkinavalvontaa järjestävät perussäännökset kerätään yhteen lakiin sen sijaan, että ne annettaisiin aina erikseen (ja sisällöltäään varsin toistuvina) ko. sektorilaeissa - kuuluu lainsäätäjän harkintavaltaan eikä sinänsä vaadi huomiota valtiosäännön kannalta. Huolehtiminen järjestelyn toteutuksen asianmukaisuuteen liittyvistä vaatimuksista (mm. horisontaalilain ja sektorilakien muodostaman kokonaisuuden lakiteknisestä eheydestä) kuuluu ensi sijassa mietintövaliokunnalle. -
Esityksen perusteluihin sisältyy lyhyehkö suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Perustelut jaksossa jäävät varsin yleisiksi, mutta perustuslain eri kohtiin

liittyvät päätelmät eivät anna tässä aihetta erillisiin kommentteihin. Lakiehdotuksessa on useita säännöksiä, jotka koskettavat perustuslaissa, erityisesti perusoikeussäännöksissä järjestettyjä asioita. Yleisesti ottaen nämä säännökset on nähdäkseni laadittu perustuslain vaatimusten kannalta asianmukaisella (perustuslakivaliokunnassa vastaavanlaisissa tapauksissa hyväksyttyjä muotoiluja seurailevalla) tavalla. Pidän sen vuoksi aiheellisena kiinnittää seuraavassa huomiota vain muutamaan kohtaan, jossa säännöksen muotoilua on ehkä vielä syytä tarkentaa.

10 §. Säännöksen 3 momentin mukaan talouden toimija voi joutua velvolliseksi suoraan ulosottokelpoisen korvauksen suorittamiseen , jos tuote on ”vaatimusten vastainen”. Olisi kai paikallaan, että korvausvelvollisuus olisi jotenkin sidottu vaatimusten vastaisuuden merkittävyyteen.

13 §. Säännös koskee viranomaisen oikeutta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Tietojen luovuttamismahdollisuus koskee osaksi myös PL 10 §:ssä tarkoitettua henkilötietojen suojaa. Tähän nähden mielenkiintoinen on mm. säännöksen 1) kohta, jonka mukaan luovuttaa voidaan ”tietoja... yksityisen henkilökohtaisista oloista” mm. poliisille ”rikoksen ehkäisemiseksi”. On syytä kysyä, mitä kaikkea tällainen tietojen luovutusvelvollisuus voi tulla merkitsemään, onko näin väljästi muotoillulle luovutusvelvollisuudelle PL 10 §:n kannalta riitttävän painavat perusteet ja, jos on, tuleeko luovutusvelvollisuus säännöksen muotoilussa rajatuksi vain välttämättömään.

Säännöksen 2) kohdan mukaan mm. yksityisen henkilökohtaisista oloista voidaan luovuttaa tietoja tietyille viranomaisille, jos luovuttaminen on viranomaisen tehtävien suorittamisen kannalta välttämätöntä ”taikka näiden suorittaessa laissa säädettyä valvontaa.” Kohdassa mahdolliseksi tehtyä luovutusta ei millään tavoin sidota luovutuksen (luovutetun tiedon) välttämättömyyteen luovutuksen saajan virkatoimille. Näin väljästi muotoiltua luovutusvaltuutta on vaikea sovittaa yhteen PL 10:n säännöksen kanssa.

25 §. Säännös koskee hävittämismääräystä. Perustelujenkin (s. 46) mukaan ”hävittämismääräys on ankara toimenpide”. Tähän on helppo yhtyä. Kun perusteluissa hiuka aiempana todetaan, että ”Edellytykset markkinavalvontaviranomaisen oikeudesta määrätä hävittämisestä olisi tiukat”, ei asia sen sijaan vaikuta selvältä. Ongelma on lähinnä siinä, mitä kaikkea voi käytännössä sisältää keskeinen edellytys ”jos 17 -23 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä ja kieltoja ei voida pitää riittävinä”. Kuinka paljon pitää tai kuinka vähän

tarvitsee tämän mukaisesti olla todettuna, jotta kieltomahdollisuus laukeaa? Tässä kohden kuten ehdotuksessa laajemminkin voisi myös kysyä, eikö tarvita enempää säännöksiä menettelyistä. Mistä käy selväksi kuulemisvelvoite ennen hävittämismääräyksen antamista - kun toimenpidevaltuus säädetään tässä laissa, kuinka perusteltua olisi jättää noudatettavat menettelynormit esim. sektorilain varaan?

(Asian ulkopuolelta: Suomen kieli ei parissa säännöskohdassa näytä olevan kunnossa. 18 §:n 3 mom.mukaan ”-viranomainen voi... määrätä... toimijaa poistamaan tuote...”, Heti perään on 19 §:n 1 momentissa kyllä ”...-viranomainen voi määrätä...toimijan ottamaan...tuotteen...”, mutta sitten samassa momentissa taas jatkuu ” (...- viranomainen voi määrätä...) antamaan ...vastaava... tuote taikka purkamaan kauppa...”)

- - - - - - -

HE 116/16 vp sähköturvallisuuslaiksi ja laiksi eräitä tuoteryhmiä koskevista ilmoitetuista laitoksista annetun lain muuttamisesta

Esityksen perusteluissa todetaan (s. 17-19) suurimmaksi syyksi sähköturvallisuuslainsäädännön uudistamiselle tiettyjen direktiivien saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Uusi laki sisältää kuitenkin myös direktiivien täytäntöönpanon ulkopuolelle menevää kansallista sääntelyä, jossa osaksi on kysymys nykyisen asetuksentasoisen säätelyn tarpeellisena pidetystä nostamisesta lain tasolle. Perustelujen mukaan säätelyn kansalliseen osuuteen ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä kovin suuria muutoksia. - Esityksen perusteluihin sisältyy laaja suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Jaksossa käsitellään erikseen asetuksenantovaltuuksia, hallintotehtävän uskomista muulle kuin viranomaiselle, oikeutta työhön ja elinkeinovapautta sekä yksityiselämän suojaa. Jakson laajuutta selittää ehkä osaltaan kysymyksenasetteluja selostava ote. Jakso on kuitenkin huolella laadittu eivätkä siinä esitetyt päätelmät anna tässä aihetta enempiin kommentteihin. Lakiehdotuksessa on useita kohtia, joissa säännöstön suhde perustuslakiin ansaitsee huomiota, lähinnä ei-viranomaisten osallisuus valvonnassa, asetuksenantovaltuudet, elinkeinon harjoittamiseen kohdistuvat velvoitteet ja yksityiselämän suojaan vaikuttavat järjestelyt. Ko. säännöksissä, joissa on kai monessa kohdin voitu nojautua nyt voimassa oleviin säännöksiin, on nähdäkseni kuitenkin yleisesti otettu huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöt. Pidän sen vuoksi aiheellisena

seuraavassa vain viitata esityksen pariin kohtaan, jotka saattaisivat vielä ansaita huomiota.

41 § Säännöksen 3 momentin mukaan viranomainen saa rajoittaa sähkölaitteiston käyttöönottoa ja käyttöä mm. jos määrätyssä kohteessa ”odotetaan ilmenevän ” sähkömagneettista yhteeensopivuutta koskeva ongelma, joka on ratkaistava. Perustelut eivät tuo muotoiluun lisää. Säännös toiminee käytännössä asianmukaisesti, mutta viranomaiselle osoitetun rajoitusvaltuuden kriteeriä säännöstektissä olisi aiheellista (ainakin perusteluissa) tarkentaa.

90 §. Säännöksen 1) kohdan osalta voidaan esittää samoja epäilyksiä kuin edellä on esitetty HE 40/16 vp ehdotetun lain 13 §:n 1) kohdan osalta.

Säätämisjärjestystä koskevan perustelujakson yhteenvedon lopussa hallitus toteaa (s.106) : ”Hallitus ei siksi pidä perustuslakivaliokunnan lausuntoa välttämättömänä.” Lausumaa voidaan pitää neutraalisti muotoiltuna ja se voidaan nähdä johtopäätökseksi edellä olevista säätämisjärjestysperusteluista. Voidaan myös viitata siihen, että hallitus esityksissään verraten tavanomaisesti ottaa kantaa valiokunnan kannanoton hankkimisen aiheellisuuteen ja päätyy ”päinvastaiseen” kantaan eli lausuu pitävänsä perustuslakivaliokunnan kannanoton hankkimista aiheellisena.

Lausuma ansaitsee mielestäni kuitenkin huomiota muutenkin kuin sen vuoksi , että se on hallituksen esityksissä epätavallinen. ”Ei – välttämätöntä” tarkoittaa kielellisesti vain suunnilleen samaa kuin ”ei ole pakottavaa syytä” , ”ei ole väistämätöntä”. Jos hallitus käyttää tällaista lausumaa hallituksen esityksen säätämisjärjestystä koskevien perustelujen lopuksi, lausuma saa lisäsävyjä – hallituksen katsotaan viestittävän, että sen mielestä perustuslakivaliokunnan kannan hankkiminen ei ole tarpeellista, siihen ei ole syytä, asia voidaan eduskunnassa hyvin käsitellä perustuslakivaliokuntaa kuulematta. Tällaisen perustuslakivaliokunnan osallistumista torjuvan kannanoton esittäminen ei kuulu hallitukselle – eduskunta päättää omissa menettelyissään, missä asioissa tarvitaan perustuslakivaliokunnan kannanotto perustuslakikysymyksissä. Hallitus olisi tässäkin tapauksessa voinut hyvin tyytyä ko. yhteenvedon lopputoteamukseen siitä, että se ei katso ehdotettujen säännösten ”aiheuttavan perustuslakiongelmia.”

(Asian ulkopuolelta: Säännöstekstin suomen kieli 117 §:n 2 momentissa ei näytä olevan kunnossa (”Joka rikkoo... ei voida tuomita...))

100